

«Βήμα προς βήμα» απ' το 1986

Ηπρόσφατη επίσκεψη του προέδρου των ΗΠΑ, κ. Κλίντον στην Ελλάδα - γεγονός που ακόμη συζητείται και σχολιάζεται στην πολιτική σκηνή - δεν ήταν ένα «έκτακτο» πολιτικό συμβάν. Είναι μια συνέχεια στην ιστορία των σχέσεων Ελλάδας - ΗΠΑ, όπως αυτή άρχισε να διαμορφώνεται πριν από 13 χρόνια, το 1986, τότε που ύστερα από μια

τους Αμερικανούς επισκέπτες», ρωτήθηκε ο Τζορτζ Σουλτς για να απαντήσει μονολοκτικά: «Ναι»...

Η θέση εκείνη, οδήγησε τον Ανδρέα Παπανδρέου δημόσια στη δήλωση «πρέπει να ομολογήσω ότι με το πέρας της επίσημης επίσκεψής του κ. Σουλτς, μπάρω να δηλώσω, ότι ήταν μια από τις σημαντικές συναντήσεις, τις οποίες είχαμε στη χώρα μας». Από την πλευρά του ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών είχε εκφράσει τη μεγάλη ικανοποίησή του για την κίνηση των διμερών σχέσεων σε «ήρεμα νερά» και για τη «βήμα προς βήμα» πρόοδο στις σχέσεις με την Ελλάδα.

Από την επίσκεψη εκείνη, πολλά άλλαξαν, πράγματι, «βήμα προς βήμα» στις σχέσεις Αθήνας - Ουάσινγκτον. Στο τέλος της δεκαετίας του '80 ο «αντιαμερικανισμός» του ΠΑΣΟΚ είχε αγγίξει μηδενικά επίπεδα και έτσι δεν ήταν δύσκολος στη συνέχεια οι διαπραγματεύσεις (1989-90) Ελλάδας - ΗΠΑ για νέα αμυντική συμφωνία (βάσεις), ούτε και συνάντησε αργότερα αντιδράσεις στην πολιτική σκηνή ή θερμή φιλική σχέση που ανέπτυξε ο Κ. Μητσοτάκης με τον πρόεδρο Τζορτζ Μπους, ο οποίος το 1991 επισκέφθηκε την Αθήνα, με τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις σε απολύτως «ήρεμα νερά».

Ο ίδιος ο Ανδρέας Παπανδρέου από τις αρχές της δεκαετίας του '90 και αργότερα

επί των πρωθυπουργικών ημερών του θεωρούσε πλέον ως δεδομένη την κυριαρχία των ΗΠΑ στην περιοχή μας και συνεργάστηκε στενά με την Ουάσινγκτον στο πεδίο των προβλημάτων, που είχε τότε η Ελλάδα στα Βαλκάνια (με τα Σκόπια και τα Τίρανα).

Οι σχέσεις που ανέπτυξε με τις ΗΠΑ στη συνέχεια, από το 1996, ο κ. Κ. Σημίτης δεν συνιστούσαν μια υπόθεση δύσκολη γι' αυτόν. Οτι εκείνη τη χρονιά προβλήθηκε από τους «εκουγχρονιστές» ως μια «νέα» πολιτική, ρεαλιστική, και άψφρων (σε αντιδιαστολή με εκείνη που προκατόχου και πρώην αρχηγού του) δεν ήταν παρά μια «στρωμένη» υπόθεση (δεκαετίας) από τον Ανδρέα Παπανδρέου (και τον Κ. Μητσοτάκη).

Ο κ. Κ. Σημίτης διατηρεί και σήμερα πάρα πολύ καλές σχέσεις με την Ουάσινγκτον. Το πρόβλημά του είναι, πως παρ' ότι η στάση της Αγκυρας παραμένει ιδιαίτερα σκληρή προς την Ελλάδα και απολύτως άκαμπτη στο Κυπριακό, οι ΗΠΑ δεν του προσφέρουν μια διαμεσολάβηση, όπως αυτή που θα επιθυμούσε. Κι αυτό παρά το γεγονός, ότι ο ίδιος έχει ακολουθήσει προσωπικά - ιδιαίτερα μετριοπαθείς πολιτικές και απέναντι στην Αγκυρα και στα θέματα τα οποία αφορούν την Κύπρο - πολιτικές που έχουν προκαλέσει ικανοποίηση στις ΗΠΑ.

Του Κ.Ι. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

περίοδα έντασης μεταξύ της Αθήνας και της Ουάσινγκτον, ο Ανδρέας Παπανδρέου δήλωσε ότι επιθυμεί να φέρει αυτές τις σχέσεις σ' αυτό που ονομάζε, για όσους το θυμούνται, «ήρεμα νερά».

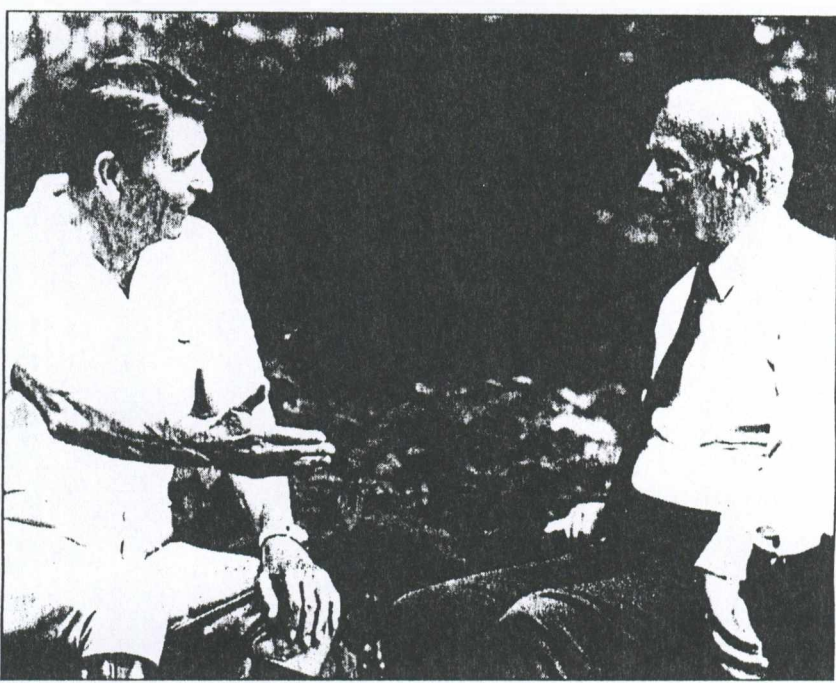
Στις 25 Μαρτίου 1986, ο τότε υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ κ. Τζορτζ Σουλτς, επισκέφθηκε επίσημως την Αθήνα, για να ξεκινήσει μια περίοδο ομαλοποίησης των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών - μια περίοδος που οδήγησε σταδιακά τα πράγματα εκεί όπου συναντήθηκαν εφέτος ο κ. Μπιλ Κλίντον και ο κ. Κ. Σημίτης.

Το 1986 στην Αθήνα, ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών, έδωσε τέλος στην περιβόητη (και οδυνηρή για την ελληνική κυβέρνηση) «ταξιδιωτική οδηγία» του Ρόναλντ Ρέιγκαν, για να κλείσει έναν κύκλο κακών σχέσεων με την Ελλάδα: «Πιστεύετε, ότι η Ελλάδα είναι ασφαλής χώρα για

ΑΠΟ το 1986 δεν άλλαξαν ουσιαστικά τα πράγματα σε ό,τι αφορά τις σχέσεις Ελλάδας - ΗΠΑ όταν τομέα της συνεργασίας σε θέματα ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Στο Κυπριακό, ο πρόεδρος Μπιλ Κλίντον δηλώνει σήμερα δημοσίως ό,τι δήλωνε στην Αθήνα πριν από 13 χρόνια η αμερικανική ηγεσία Ρόναλντ Ρέιγκαν, διά στόματος Τζορτζ Σουλτς, που έλεγε τότε: « Η πρωτοβουλία του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ μάς φαίνεται ως ο καλύτερος δρόμος και η πιο αισιόδοξη προσέγγιση για την επίλυση αυτού του προβλήματος. Την υποστηρίζουμε. Προς την κατεύθυνση αυτή εργαζόμαστε».

ΑΝ ΚΑΤΙ άλλαξε ίσως από τότε είναι ότι το 1986 η ελληνική ηγεσία ήταν λιγότερο «διακριτική» απέναντι στις ΗΠΑ, όταν δημοσίως αναφερόταν στη στάση της Τουρκίας στο Αιγαίο και στην Κύπρο, παρουσία σημαίνοντος Αμερικανού αξιωματούχου. Στην προφώνησή του, στο γεύμα που δόθηκε προς τιμήν του Τζορτζ Σουλτς, ο τότε υπουργός Εξωτερικών Κόρολος Παπούλιας, αφού είπε πολλά και θερμά λόγια για τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις ανέφερε: «Η Ελλάδα δεν ζητεί και δεν διεκδικεί τίποτε από κανέναν. Απατεί, όμως, και οι άλλοι που προπάντων οι σύμμαχοί μας να σέβονται την ανεξαρτησία της, την ακεραιότητά της και τα κυριαρχικά της δικαιώματα. Δυστυχώς, κ. υπουργέ, η εδαφική ακεραιότητα της χώρας μου απειλείται από χώρα γειτονική που υποτίθεται πως είναι και φίλη και σύμμαχος χώρα (...). Θέλω να υπογραμμίσω ότι οι ΗΠΑ οφείλουν να το συνειδητοποιήσουν και να αναλάβουν τις ευθύνες τους σε μια κρίση και για τη Συμμαχία γενικότερα και την περιοχή μιας ειδικότερα κατώστασης».

ΚΑΙ ΓΙΑ το θέμα της Κύπρου, ο Έλληνας υπουργός είχε αναφέρει: « Δεν μπορούμε παρά να τονίσουμε την απογοήτευση του ελληνικού λαού για τη συνεχιζόμενη κατοχή από ξένες στρατιωτικές δυνάμεις τμήματος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η θωράκιση της ανεξαρτησίας της πιστεύουμε ότι χρειάζεται

Ο Ρόναλντ Ρέιγκαν και ο Τζορτζ Σουλτς έφεραν το 1986 οι «ήρεμα νερά» τις σχέσεις Ελλάδας - ΗΠΑ, αλλάζοντας καθοριστικά τη στάση του Ανδρέα Παπανδρέου απέναντι στην Ουάσινγκτον. Από τότε τα νερά παρέμειναν ήρεμα απολύτως. Και ο κ. Σημίτης δεν έχει βελτίωση καμιά διάθεση να τα διαταράξει σήμερα.

νέες διεθνείς εγγυήσεις που θα την κατοχυρώσουν από κάθε εξωτερικό κίνδυνο και θα επιτρέπουν στο λαό της ελευθερία διακίνησης, εγκατάστασης και περιουσίας». (Το 1999, καθορές και έντονες δημόσιες αναφορές σ' αυτό τα θέματα απ' τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, κ. Κ. Στεφανόπουλο, θεωρήθηκαν περίπου ως πολιτική «έκπληξη», που στενοχώρησε τον Αμερικανό πρόεδρο, στο δειπνό και δημοσίευσε «πρόβλημα» στην ελληνική κυβέρνηση.)

ΒΕΒΑΙΩΣ η «βήμα προς βήμα» βελτίωση των σχέσεων Ελλάδας - ΗΠΑ που ξεκίνησε το 1986 πέρασε από φάσεις που δυσκόλεψαν την τότε ελληνική ηγεσία: ο Α. Παπανδρέου, υπό την πίεση των ΗΠΑ, οδήγηθηκε στις αρχές του 1988 στη συμφωνία του Νταβός, ριψοκινδυνεύοντας ένα μεγάλο «άνοιγμα» προς την Αγκυρα και με το Κυ-

πριακό «στο ράφι». Το εγχείρημα απέτυχε και εγκαταλείφθηκε από τον τότε πρωθυπουργό - που ομολόγησε μάλιστα στη Βουλή ότι έκανε λάθος.

Με την πείρα εκείνης της αποτυχίας, ο Ανδρέας Παπανδρέου, όταν το 1994 πραγματοποίησε επίσημη επίσκεψη στην Ουάσινγκτον, δέχθηκε μεν να μη φέρει εμπόδιο στην πρόοδο των ευρωτουρκικών σχέσεων, όπως του το ζήτησε ο πρόεδρος Μπιλ Κλίντον, αλλά σαφώς αρνήθηκε αυτό που επιζητούσε για τη «βελτίωση» των σχέσεων Ελλάδας - Τουρκίας. Ο τότε πρωθυπουργός υποστήριξε ότι η αδιαλλαξία της τουρκικής πολιτικής δεν του αφήνει τέτοιο περιθώριο.

ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ του 1996, στις συνυμνίες που είχε στις ΗΠΑ με τον κ. Κλίντον ο πρωθυπουργός, κ. Κ. Σημίτης δέχθηκε να επιχειρήσει τη «βήμα προς βή-

μα» βελτίωση των σχέσεων με την Αγκυρα, παρ' ότι η τουρκική ηγεσία είχε κατά πολύ χειροτερεύσει τα πράγματα με τη διεκδίκηση των Ιμίων και με τη θεωρία περί των «γκρίζων περιοχών» στο Αιγαίο.

Οι προσπάθειές του απέτυχαν, λόγω της τουρκικής αδιαλλαξίας (που αποκορυφώθηκε τον Σεπτέμβριο 1997 με την απόρριψη απ' την Ουάσινγκτον) Εφέτος, ο κ. Σημίτης με υπουργό Εξωτερικών τον κ. Γ. Ανδρ. Παπανδρέου, επιχειρεί για άλλη μια φορά ένα «άνοιγμα» προς την Τουρκία, αντικρίζοντας για την ώρα το «μπετόν» της Αγκυρας.

Οι σχέσεις Ελλάδας - ΗΠΑ παραμένουν βεβαίως πολύ καλές, όπως ήταν πάντοτε δεκαετίες. Αλλά αυτό δεν έχει αποφέρει κανένα κέρδος στην ελληνική πολιτική του κ. Σημίτη.

Η βάση του διαλόγου που ζητεί η Αγκυρα

Η Αγκυρα εξακολουθεί να επιμένει ως γνωστόν στην ανάγκη ενός πολιτικού ελληνοτουρκικού διαλόγου, χωρίς να έχει, όπως δηλώθηκε και προσφάτως, «εδαφικές διεκδικήσεις» και χωρίς να αποκλείει και τη διεθνή διαιτησία ως ένα από τα εργαλεία της διαμόρφωσης αυτού του διαλόγου. Πάρα πολύ κοντά στην τουρκική άποψη βρίσκονται και οι θέσεις της ηγεσίας των ΗΠΑ σχετικά με αυτό το θέμα. Επειδή στην ελληνική πολιτική σκηνή, διάφορες τοποθετήσεις πολιτικών δημιουργούν αυτή την περίοδο στην κοινή γνώμη σύγχυση ή ερωτηματικά για το τι είναι ακριβώς και τι δεν είναι σήμερα ο «διάλογος» που ζητεί η Αγκυρα, νομίζουμε, ότι χρήσιμη είναι η υπενθύμιση ενός κειμένου, που με τη μορφή **Μνημονίου** έστειλε η Αγκυρα στην **Ευρωπαϊκή Ένωση**, την άνοιξη του 1996, αναλύοντας πλήρως τη θέση της, που **δεν έχει αλλάξει** σε τίποτε έως τώρα. Στο τουρκικό Μνημόνιο, που εστάλη στην Ε.Ε., μετά τη συνάντηση Πάγκαλου - Γκιουενεσάι στο Βουκουρέστι, στις 24 Απριλίου 1996, αναφέρονταν τα εξής:

«Κατά τη διάρκεια των συνομιλιών η τουρκική πλευρά έθιξε τα ακόλουθα σημεία:

- Το στάτους κβο και η ισορροπία που εγκαθιδρύθηκε με τη Συνθήκη της Λωζάννης το 1923 θα αποτελέσει τη βάση των συνομιλιών.

- Υπάρχουν νησίδες και βραχονησίδες των οποίων το καθεστώς κυριαρχίας είναι αμφισβητούμενο. Αυτή η αμφισβήτηση προέρχεται από τις διαφορετικές ερμηνείες της Συνθήκης της Λωζάννης.

- Ένα άλλο θέμα είναι η ανάγκη να ειανέλθει το καθεστώς αποστρατιωτικοποίησης των ελληνικών νησιών.

- Οι βασικοί όροι για τη συνολική ρύθμιση είναι η αποχή από την επέκταση των χωρικών υδάτων στο Αιγαίο, πέραν των παρόντων 6 ν.μ.

Η εξεύρεση λύσεων σε αυτά τα περιπλοκά προβλήματα απαιτεί δημιουργικότητα. Στο πλαίσιο αυτό η Τουρκία θεωρεί τη διαιτησία ως ένα πιθανό μέσο, το οποίο θα περιλάβει το καθεστώς κυριαρχίας των νησίδων και βραχονησίδων και την αποστρα-

τιωτικοποίηση των νησιών. Πριν από την κατάληξη σε διαδικασία διαιτησίας, θα πρέπει να τεθούν σε ισχύ μηχανισμοί ειρηνικής διευθέτησης όλων των άλλων διαφορών.

Με βάση την πρόταση της τουρκικής πλευράς, οι δύο υπουργοί συμφώνησαν να συναντηθούν και πάλι και να αποφασίσουν ότι οι ενδιάμεσες συνομιλίες θα γίνουν κατά τρόπο ειρικοδομητικό.

Επιπροσθέτως, τονίστηκε ότι κατά την προσπάθεια εξεύρεσης ειρηνικών λύσεων στις υπάρχουσες διαφορές, δεν θα γίνει αποδεκτή η πολιτική των τελεσεσμένων.

Τονίστηκε ακόμα ότι δεν υπάρχει λόγος να συνδεθεί το θέμα των σχέσεων Τουρκίας και Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση με τη χρήση του βέτο».

Στη βάση αυτή, λοιπόν, θα πρέπει και σήμερα να εκτιμηθούν οι τελευταίες δηλώσεις εκ μέρους της τουρκικής ηγεσίας και τα όσα ανέφερε προ ημερών στην Αθήνα ο πρόεδρος των ΗΠΑ, Μπιλ Κλίντον, σχετικά με τα προβλήματα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις.

Κ. Ι. Α.

28/11/99